

KANDAN MİSK-İ ANBER OLUŞUMU

Prof. Dr. Mehmet AKÖZ

Selçuk Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı, Konya
mehmetakoz2003@yahoo.com

Özet

İslam hukuku kaynaklarında istihale (kimyasal değişim) kavramı anlatılırken misk ahusu kanının misk-i anbere dönüşmesi örneği verilir. Aslında kan misk-i anbere dönüşmemektedir. Çünkü kan tek bir madde değil, bir maddeler grubudur. Dolayısıyla başka bir maddeye dönüşemez. Kanın içindeki mikro besinler ve moleküller kullanılarak bir yeni madde sentezlenir. Nasıl kan içerisindeki bazı moleküller kullanılarak süt sentezlenmekteyse, diğer bazı moleküller kullanılarak da misk-i anber sentezlenmektedir. Tıpkı çimento, demir, tuğla vb malzemeler kullanılarak bir bina yapıldığı gibi. İslam hukukunda bu örnek verilirken aslında gerçekleşen kimyasal olaylar düşünülmemiş olabilir. Kast edilen "özelliğin değişmesi" olabilir. Kan pis (necis) kabul edilirken, bundan misk-i anber gibi güzel ve temiz bir madde çıkmaktadır. Yani özellik tamamen değişmektedir.

Anahtar kelimeler: İstihale, misk-i anber, misk ahusu.

Abstract

Conversion of blood of musk deer to musk amber (a kind of perfume) is mentioned in Islamic law when the concept of istihalah (consumption/depletion) was being discussed. In fact, there was no conversion in this example. Because the blood is not a substance, it is a group of substances. So, it cannot be converted to another substance. A new compound is synthesized by using micro nutrients found in blood. Synthesizing musk amber resembles production of milk during which many molecules found in blood are used. Building a house by using cement, iron and brick is also an example of this production. The intention of giving this conversion as an example of consumption in Islamic law might be to stress the changing of the features. Nice and clean perfume musk amber is derived from a dirty substance blood. So, the features are completely changed.

Keywords: Consumption, depletion, istihalah, musk amber, musk deer.

Giriş

İslam hukuku kaynaklarında istihale (kimyasal değişim) kavramı anlatılırken misk ahusunun kanının misk-i anbere dönüşmesi örneği verilir. Misk-i anber çok özel bir kokudur. Tarihe bakıldığında zaman daha çok parfüm olarak kullanıldığını görüyoruz. Misk ahusunun kanının misk-i anbere dönüşmesini veya bu ifade ile kast edileni anlayabilmek için misk ahusunu, misk-i anberi ve kanın yapısını anlamak gereklidir.

Misk ahusunun kanının miske dönüşmesi

Misk ahusu bir geyik türüdür (*Moschus moschiferus*). Misk geyiği, The Kashmiri Musk deer ve The Siberian musk deer gibi isimler verilmektedir. Erkek geyiğin testislerine benzer iki yumrudan misk kokulu bir sıvı salınarak çevredeki diğer geyiklere mesaj gönderilir. Bu koku dişi geyikler için çekici özelliindedir.

Miskin elde edilmesi için öncelikle geyiklerin öldürülmeleri gerekmektedir. Bunun için geyikler ölüme yaklaştıklarında öldürülürler ve testise benzer yumruları alınır. Daha sonra bunların içindeki dokulardan misk kokusunu veren kimyasal maddeler özüt şeklinde elde edilir.

Misk-i anberin elde edilmesi bilinçsiz yapıldığı zaman hayvan telefine yol açmaktadır. Ayrıca maliyeti de oldukça yüksektir. Günümüzde aynı veya benzer kokuyu veren, bitkilerden elde edilen veya sentetik olarak üretilen miskler vardır ve çoğunlukla bunlar kullanılmaktadır.

İslam hukuku kaynaklarında “Misk ahusunun kanının miske dönüşmesi” ifadesi istihale kavramı anlatılırken örnek olarak verilmektedir. İstihale: Başkalaşma, mümkün olmayış, imkansızlık, olamazlık, bir halden başka bir hale geçiş olarak tanımlanmaktadır (Ferit Develioğlu/ Omanlıca Büyük Lügat). İslam hukukunda ise haramı helal, helali haram kılıcı olacak şekilde halin (özelliğın) değişmesi olarak anlaşılmaktadır.

Bu olayı bilgilerimiz ışığında yakından incelediğimiz zaman, aslında bir değişim veya dönüşüm görmüyoruz. Bir değişimden ziyade yeni bir sentez, yeni bir madde oluşumu veya üretimi söz konusudur.

Şöyle ki; öncelikle hayvanın özelleşmiş olan o dokusunun misk salgısını üretebilmesi için gerekli maddeler kendisine ulaşmalıdır. Bunun için gıdalarla selüloz, nişasta, protein, mineral ve vitamin gibi besin öğeleri ağızdan alınarak sindirim sisteminde parçalanmalı, bağırsaklardan emilerek karaciğere, oradan da kan ile ilgili doku veya organa ulaşmalıdır. Bu üretim sırasında gıdalarla alınan selülozun temelini oluşturan karbonhidrat molekülleri karbondioksit ve suya kadar yıkararak enerji elde edilir. Açığa çıkan karbondioksit solunumla atılır. Elde edilen enerji metabolik faaliyetlerde, sentez olaylarında veya canlılık aktivitelerinde kullanır. Bu olaylar sırasında birçok hormon, enzim, kofaktör vb eşliğinde biyokimyasal reaksiyonlar gerçekleşir. Kimyasal reaksiyonların oluşabilmesi için ayrıca iklim, mevsim şartları, psişik şartlar da gerekmektedir ki salgı oluşsun. Misk adlı parfümün helal veya caiz olarak addedilmesini “Kan helal değildir fakat helal olmayan kan istihaleye uğrayarak helal ve güzel hale gelmiştir” şekliyle değerlendirmemek gerekir. Burada bir dönüşüm gerçekleşmemekte, bir sentez gerçekleşmektedir. Kanın kendisi bir madde değil, bir maddeler grubudur. Bir madde diğer bir maddeye dönüşmemekte, kan içindeki bir grup madde kullanılarak yeni bir madde üretilmektedir.

Sonuç

İslam hukuku kaynaklarında kanın misk-i anbere dönüşmesi örneğinde aslında kan misk-i anbere dönüşmemektedir. Çünkü kan tek bir madde değil, bir maddeler grubudur. Dolayısıyla başka bir maddeye dönüşemez. Kanın içindeki birçok molekül kullanılarak bir yeni molekül sentezlenir. Kanın misk-i anbere dönüşmesi yerine kandan misk-i anber sentezlenmesi demek daha doğrudur. Ancak burada kastedilen kandan, yani dinen pis kabul edilen bir maddeden, misk-i anber gibi güzel ve temiz bir madde üretildiğidir. Yani özelliğın tamamen değiştii vurgulanmak istenmektedir.